

20.

TOESPRAAK

gehouden op den 7^{den} September 1875,
bij gelegenheid van het vijfjarig
bestaan der

Vereeniging voor Volksvermaken

te

H O O R N,

door haren Voorzitter

J. J. AGHINA.

Gedrukt bij GEBR. VERMANDE te HOORN.

TOESPRAAK

gehouden op den 7^{den} September 1875,
bij gelegenheid van het vijfjarig
bestaan der

VEREENIGING VOOR VOLKSVERMAKEN

te

HOORN

door haren Voorzitter

J. J. AGHINA.

M. H.

Hoe vaak weerklonken van deze plaats de tonen der lieflijke muziek. Bijna iedere feestviering, door uwe vereeniging gedurende haar vijfjarig bestaan in het leven geroepen, nam deze plek tot haar uitgangspunt. 't Is, of een onweerstaanbare kracht, als de lokstem der meerminnen, ons telkens naar den oever der zee dreef, waarvan wij, gelukkig, telkens als overwinnaars, met wapperende vaandels en schallende trompetten binnen onze goede veste wederkeerden.

De zee is voor ons Nederlanders, voor ons West-Friezen vooral, een voorwerp van eigenaardige aantrekkelijkheid. Van alle zijden door haar omringd, bijna of we op een eiland woonden, kunnen wij ons noch in het verleden, noch in het heden, noch in de toekomst bijna een feit denken van eenige beteekenis, waarin de zee hare rol niet zou spelen. Uit haren schoot verreezen, in den waren zin des woords aan hare golven ontwoekerd, als onze bodem heeten mag, heeft de zee ten deele den prijs hernomen, door vlijt en vernuft op haar bevochten, of ze leed gevoelde, zóó ver van ons verwijderd te zijn. Zij schijnt een

jaloersche moeder, die niet scheiden kan van haar kind, ook als het een man is geworden, die haar geluk vindt in dat kind te kussen en te streelen en met kleine geschenken te overladen. . . . doch vergeet, dat haar kind is gerijpt tot zelfstandig bestaan, dat het in de eerste plaats behoefte heeft aan ruimte en aan vrijheid, om zelfstandig op te treden. Een zachte strijd, als die tusschen moeder en kind, is dan ook het voortdurend gevolg van dien toestand. De zoon heeft zich binnen sterke muren teruggetrokken en schoon hij zijne oude moeder door het venster vriendelijk toelacht en knipoogjes met haar wisselt, houdt hij zijne deuren zorgvuldig voor haar gesloten en zet ze nauwelijks op een kiertje, als zij hem de gaven harer liefde komt brengen.

Toch dient de zoon wel zóó te doen, want, liet hij zijn huis onbewaakt, in een oogwenk zou de heerschzuchtige dame haar vroeger domein hernemen, als een MEDEA haar kind dooden, ja, misschien in onnatuurlijke liefde verslinden!

Wacht maar, bedriegelijke zee, uwe dagen konden wel eens geteld zijn, mogelijk.

Maar ziet, ik zou uwe feestviering met een woord van opwekking inleiden en ik begin met het einde, met de toekomst!

Herinnert gij u nog, geachte medeleden, vooral gij medestichters dezer vereeniging, de eerste feestviering door haar gevierd? Zij geschiedde niet aan den oever van de zee, maar letterlijk op hare oppervlakte. Het is thans bijna vijf jaren geleden. Een koude noord-

oostewind, die hier nog killer schijnt dan elders, had de anders zoo bewegelijke oppervlakte der zee tot een spiegelgladde baan doen stollen. Alle verkeer te water was gestremd en meer dan ooit gevoelde West-Friesland, hoe stiefmoederlijk het bedeed was met middelen van vervoer over land.

Daar klonk een roepstem uit HOORN, eene uitnoodiging ten strijd. Tot een strijd, maar niet om te verdelgen, geen strijd om ten koste van menschenbloed een vorstelijk grondgebied te vergrooten, neen, onze strijd had een vreedzamer doel. Het doel van onze strijd was, leven te brengen, daar, waar de dood zijne tenten had opgeslagen, welvaart, daar waar den armoë ging nijpen. De prijs was een eermetaal, de roem het gejuich van eene dankbare bevolking.

En ze kwamen, de strijders en zij traden in het krijt op de vastgevroren zee en waar anders de zee-meeuw zijn eentonig en krassend geluid deed hooren, klonken de liefelijke tonen der muziek en dáár, waar de visscher zijn netten placht te stellen, dreunde de kristallijnen bodem onder den hoefslag van briesende rossen.

Gij herinnert u dien strijd nog, medeoprichters, maar gij herinnert u te gelijk een anderen strijd, dien wij allen te strijden hadden, den ongelijken strijd met de elementen. Ja, de elementen hadden tegen ons samengespannen. De zee, jaloersch en in hare waardigheid gekrenkt, wierp ons, vermetelen den handschoen toe. De zoo even nog schitterende en met sneeuw bestoven bodem bedekte zich langzamerhand

met water, die de nijdige zee uit zoo vele gaten deed opwellen, als zij in korten tijd kon slaan. Hare trawanten, de storm en de vloed stonden haar dapper ter zijde en zoo ontstond een strijd, als zeker in dien vorm daar nimmer was gestreden, een strijd tusschen den vasten wil en de volharding van den mensch en de overmacht der elementen.

Voorwaar, dit was een harde strijd en we hebben moeten wijken, doch.... niet dan na dat het doel van ons streven was bereikt. Eerst nadat de laatste ritten gereden waren en de eereprijs was behaald, verlieten we juichend den glibberigen en ongetrouwen bodem met een driewerf Hoerah, dat de zee en de storm gerustelijk als een spotlach aan hun adres konden beschouwen.

Herinnert ge u nog M. H. hoe, na ons vertrek, de zee en de storm, als in woede ontstoken, eerst recht hunne tochten botvierden en hoe, den morgen na onzen feestdag, de visscher op de vrije zee zijn handwerk kon hervatten, dáár, waar wij, daags te voren, met paard en arresleden om den prijs kampfden?

Dat was ons eerste optreden, ons debuut! Waren de resultaten van het debuut niet schitterend, evenmin hadden we fiâsco gemaakt. Integendeel we hadden be-
wezen, dat we wisten, wat we wilden, dat ons streven ernst was.

Ernst! Maar dat was het immers juist, wat onze vereniging miste? Ernst moest het leven beheerschen en geene vroolijkheid! Alsof het leven een treurspel was en daarenboven ernst slechts kon schuilen achter een perkamenten aangezicht!

Neen, ernstig was uw doel en ernstig hebt gij uwe taak opgevat, gij medeoprichters en bestuurderen en gij feestvierende medeleden, die spoedig in zulk een ontzettend aantal tot onze vereeniging zijn toegetreden.

Ernstig waart gij, met een lachend aangezicht en zóó hebt gij een tweeden strijd te strijden gehad, dien tegen vooroordeel en bedilzucht. Er was geene behoefte aan eene vereeniging, als de onze. Het volk was uithuizig genoeg. Men deed beter, met vereenigingen op te richten, om het volk op te wekken tot spaarzaamheid en huiselijkheid, dan hen, door nieuwe feestvieringen, nog meer te doen verkwisten en hen te steunen in den geest van lichtzinnigheid en losbandigheid, die meer en meer velt won!

Bestond er, vóór de oprichting onzer vereeniging onder het volk, zoo als men dat gewoon is te noemen, een geest van verkwisting en losbandigheid? Ik waag het niet, daarop eenig antwoord te geven, maar gaarne wil ik de vraag gesteld zien: is die geest door, ja zelfs na de oprichting onzer vereeniging verergerd?

Neen, feestvierende medeleden, neen vlijtige en trouwe medebestuurderen, dat is hij geenszins! Gij hebt uwe taak goed begrepen, gij hebt uwe roeping ernstig opgevat. Het is trouwens schier eene beleediging van u, mannen van ernstige roeping in de maatschappij en die gij met zoo veel roem vervult, te denken, dat gij eene vereeniging voor volksvermaken, alleen om de vermaken, zoudt in het leven roepen. Gij wist het, de zucht naar vermaak is nu eenmaal een kenteken van dezen tijd. Ik laat het volkomen in het mid-

den, of deze tijdgeest tot de goede, dan wel tot de kwade geesten moet gerekend worden, waar hij bestaat en die invloed wil uitoefenen op zijne omgeving, moet er rekening meê houden. Gij, die in beschaving en ontwikkeling anderen verre vooruit waart, hebt begrepen, dat gij tot het volk moest gaan, wildet gij hen tot u brengen. Gij hebt uwe vermaken met hen gedeeld en zodoende hen geleerd, hoe men zich vermaken kan, zonder anderen tot last of ergernis, zich zelve en de zijnen tot verderf te zijn. Ziet, daar ligt het zwaartepunt van onze vereeniging. De maatschappij bestaat nu eenmaal uit verschillende standen en rangen. Niet alien zijn wij van gelijke opvoeding, van gelijke fortuin, van gelijk maatschappelijk aanzien.

Het is zeer natuurlijk, dat hij, die het minst is be-
deeld, het minst vrede heeft met dezen toestand van zaken.

Is het wonder, dat de werkman, die in het zweet zijns aanschijns nauwelijks zóó veel verdienen kan, als hij noodig heeft, om zijn gezin een schamel stuk brood te geven, jaloersch is op den rijke, die, met weinig lichamelijke inspanning, in weelde leeft? En is het wonder, als hij ziet, dat de rijken dezer aarde de wereld bereizen, om vermaken na te jagen, dat hij in zijnen kring zich ook nu en dan een feest bereid? Is het wonder, vraag ik, dat zich een geest van wrok en verzet openbaart, als hij ziet, dat hem zelfs deze kleine uitspanning tot misdaad wordt aangerekend?

Toch zijn deze z. g. feesten, zonder degelijke leiding, zeer gevaarlijk, niet om den geest, die ze in het

leven roept, maar om den geest, die er geboren wordt.

Dat hebt gij begrepen M. H. Gij hebt de vermaken van het volk met het volk willen deelen, gij hebt ze willen leiden, gij hebt nieuwe vermaken uitgedacht.

Een oud spreekwoord zegt: »zegt mij, hoe iemand zich vermaakt en ik zal u zeggen wat man hij is.» Dit is niet alleen toepasselijk op afzonderlijke individuen, maar op een geheel volk, En gelijk nu de volksgeest zich afspiegelt in de wijze, waarop het volk zijn vermaak zoekt, zoo worden omgekeerd de volksgeest en het volkskarakter beschaafd en veredeld door welgeleide vermaken en feestvieringen.

En ook dat hebt gij begrepen en daarom is in uwe feestvieringen een klimax waar te nemen. Om tot het hart van het volk door te dringen, hebt gij u begeven tot hunne spelen, zóó, als gij ze bij het volk gevonden hebt. Zelfs onder uwe leiding en uw toezicht, waren deze eerste spelen niet van een zekere ruwheid vrij te pleiten. Moet ik uw herinneren het harddraven b.v. van vrouwen en kinderen, het aard-appelenrapen? Maar al aanstonds plaatstet gij naast deze min of meer barbaarsche, meer edele spelen, die strekken konden om het lichaam te oefenen als b.v. het mastklimmen en het balspel en vooral het schieten naar den vogel, waarbij niet alleen oog en hand doelmatig worden geëfend, maar welke oefening tevens kan beschouwd worden, als eene bijdrage tot 's lands weerbaarheid. Weldra kwamen muziekkuitvoeringen, aanschouwelijke voorstellingen van natuurkundige studiën, voorstellingen van oratorische gezelschappen, van onze

liedertafel, eindelijk historische en allegorische optochten enz.

En de geest van het volk is met u gegaan. De oudere minder beschaafde spelen raakten in onbruik en de smaak werd ontwikkeld, voor wat het oog en het oor streelt, zonder schadelijk te zijn voor het hart.

Ziet, dat was het doel van uwen arbeid en ook zijne vrucht.

Maar nog een geheel andere vrucht heeft uw arbeid afgeworpen, die, behalve zijn vrucht, tevens zijn beste kritiek is. Bestond uwe vereeniging aanvankelijk slechts uit een twaalftal leden, een twaalftal, dat steeds haar kern is gebleven, na verloop van een jaar bestond zij uit meer dan honderd. De honderden stapelden zich op een en thans telt onze vereeniging bijna duizend leden.

Duizend leden en dat in een plaats als Hoorn! Ik vraag, waar is in Nederland, misschien in de wereld, een tweede plaats, die in evenredigheid tot hare bevolking, zulk eene vereeniging telt?

Maar daarvoor moesten ook alle elementen worden samengebracht en dat is ook geschied. Aanvankelijk samengesteld uit leden van den zoogen. gegoeden burgerstand, namen weldra alle standen der maatschappij in deze stad vertegenwoordigd, de vriendenhand aan, hun allen door onze vereeniging aangeboden.

Groot of klein, arm of rijk, aanzienlijk of gering, allen, allen, bijna zonder uitzondering, zijn toegetreden.

Met onzen toenmaligen burgervader, als eereleid aan het hoofd, was Hoorn's bevolking één geworden met

uwe feestvierende vereeniging. En, toen in 1874 Z. M. onze geëerbiedigde Koning Hoogstdezelfs zilveren Kroningsfeest vierde en uwe vereeniging ook dit feest op de haar eigene waardige wijze gevierd had, behaagde het den Koning door het aanvaarden van het gouden feestinsigne, het eerlidmaatschap uwer vereeniging aan te nemen.

M. H. dit was de kroon op uw werk!

Ik stel u voor een driewerf Hoerah uit te brengen ter eere van Z. M. WILLEM DEN DERDE.!

(FANFARES - WILHELMUS.)

Niet waar, feestvierende medeleden, dat was niet alleen de schoonste vrucht van uwen arbeid, het is tevens zijn beste kritiek. Hoe menigen avond hebben wij genoeglijk doorgebracht bij het genot van de lieflijke tonen der muziek. Wien deed het niet goed, de meest uiteenloopende klassen der maatschappij, zoo dames als heeren, vriendschappelijk vereenigd te zien rondom den tempel der Muze? Dat waren niet alleen genoegelijke uren, ze waren ook stichtend. Door meerdere aanraking van de verschillende standen, komt men tot betere waardeering van beide zijden. Te vaak verdenkt de mindere man den hooger geplaatste van trotschheid en afgetrokkenheid — te vaak wordt de mindere burger door deze verdacht van ruwheid en ongemanierdheid. Door het verkeer van meer nabij met meer beschaafden, gedraagt de een zich al spoedig betamelijker en leert hij feestvieren op minder luidruchtige wijze, dan hij misschien doen zou in zijn gewone omgeving en op de gewone plaatsen zijner uitspanning- en de

hoogere standen, misschien ietwat verbaasd over de waardige houding hunner minder aanzienlijke medeburgers, gevoelen zich onwillekeurig meer aangetrokken tot hen, die zij vroeger te weinig gekend en daardoor vaak verkeerd beoordeeld hebben. Moet ik nog wijzen op de buitengewone orde, die alle uwe feestvieringen heeft gekenmerkt? Maar hoe zou zulks anders kunnen zijn, wie zou de orde kunnen storen, waar allen bezielde zijn met éenen geest, met den geest van vriendschap en verbroedering? Of op het voordeel dat vele ingezetenen van onze feestvieringen genieten en dat ruim opweegt tegen de luttele bijdrage, die van hen gevorderd wordt voor onze huishoudelijke uitgaven? Brengt niet iedere feestviering een drom van vreemdelingen binnen deze gemeente? Is niet het steeds toenemend aantal z. g. buitenleden een sprekend bewijs, dat uwe bemoeiingen ook door de bewoners onzer omstreken worden gewaardeerd? En is het niet van het hoogste belang, dat HOORN, op dit terrein, hare aantrekkelijkheid behoude en voor onze plattelandsbewoners een middenpunt blijve, waarheen zij zich gaarne begeven en waar zij gaarne verwijlen, om feest te vieren?

Maar waarom uwe aandacht langer vermoeid met de opsomming der verdiensten van uwe vereeniging? Ik word, in plaats van feestredenaar, een pleiter voor haar recht van bestaan.

Gelukkig behoeft dat niet! Ik heb het u gezegd, uw succes is uwe beste kritiek. Wie vroeger onze tegenstanders waren, behooren thans tot onze ijverige

medewerkers en wie misschien nog meesmuilen over nieuwigheden en lichtzinnigheid, kunnen de oogen niet sluiten voor het schitterend resultaat.

Een pleitrede is hier eigenlijk napleiten, — napleiten in een zaak, die gewonnen is.

Toch gevoelde ik behoefte op dezen dag, na een vijfjarig bestaan, de jaren waarin de spruit een boom is geworden, een woord tot u te spreken en eene kritische terugblik op het verleden te werpen. Ik meende dit te mogen doen, niet, omdat ik misschien eenig aandeel heb in uw succes, maar juist, omdat ik overtuigd ben, daartoe persoonlijk weinig te hebben bijgedragen. Eene eigenaardige kracht van deze vereeniging ligt in hare organisatie. Ieder lid van het bestuur heeft zijne eigene werkkring, waarvoor hij geheel verantwoordelijk is. Valt de taak, b.v. bij feestvieringen, het bestuur te zwaar, dan omringt het zich van commissieën, die alweder zelfstandig werkzaam en verantwoordelijk zijn. Zóó worden de werkzaamheden verdeeld en zooveel mogelijk de rechte mannen op de rechte plaats gesteld.

Als voorzitter was mij luttel arbeids, veel voldoening beschoren. Slechts had ik uwe vergaderingen te leiden en bij den goeden geest, die daar steeds heerschte, was die taak waarlijk niet zwaar.

Aan u dus een woord van dank, stichters dezer vereeniging, die zoo juist hebt begrepen waaraan in deze stad behoefte was — aan u medebestuurderen, die bijna allen met mij van den beginne af het roer van ons schip hebt in handen gehad. Wat klippen hebt gij moeten omzeilen, wat bakens bespieden. —

Hee vaak hebt gij moeten reven en kleinzeil maken, als een onvriendelijke storm de ranke hulk bedreigde! Welkom aan het eerste station, uw schip heeft getoond zeewaardig te zijn!

Aan u een woord van dank, geachte heer DE VICQ, die uwen gevierden naam aan onze vereeniging hebt willen verbinden en haar altoos ter zijde stondt, waar gij kondet!

Aan u hooggeachte leden der feestcommissie, die bij de voorbereiding dezer feestviering het bestuur zoo krachtig met uwe geestesgaven en onvermoeiden ijver hebt ter zijde gestaan — aan u gecostumeerden en ordecommissarissen, die het welslagen van dit feest thans in handen hebt — aan u allen, die bij dit of bij vorige feesten, het uwe hebt bijgedragen tot ons succes — aan u allen, medeleden der Vereeniging voor Volksvermaken te HOORN, die mij de eer aandoet, mij te hooren, mijnen hartelijken dank!

En thans nog een woord aan u, bevallige dames en aan u, lieve kinderen, die persoonlijk aandeel hebt willen nemen in onzen optocht, waarvan gij zeker het schoonste deel zult uitmaken. O, had ik thans woorden als de dichter, die de Godessen bewierookt, die den Olijmp bewonen en haar zoo bevallig maken! Ontvang onze hulde en onzen dank in de sobere taal van een erkentelijk gemoed. Gij hebt niet gearzeld met ons feest te vieren en openlijk als zoodanig met ons op te treden, geloof, dat wij daar erkentelijk voor zijn en reken op onze zorg voor uwe veiligheid, maar vooral op den eerbied, waarop gij zoo zeer aanspraak hebt!

M. H. ik stel u voor een driewerf Hoerah aan te heffen, ter eere van de dames, die onzen optocht door hare persoonlijke medewerking hebben willen opluisteren.

(FANFARES.)

En thans nog een blik op onzen optocht zelven. Mij dunkt hij moet op u den indruk maken van een oud vriend, dien gij dood waandet en die in blakenden welstand voor uwe oogen staat.

De verschillende feestvieringen, in den loop van ons vijfjarig bestaan gevierd, vindt gij er minder of meer uitvoerig in terug. Het is de geschiedenis onzer vereeniging in allegorie. Eén groep is er bij, die niet historisch kon zijn, omdat zij onze toekomst moet voorstellen. De »Surprise,” waarvan het programma spreekt, zal voor de meeste uwer wel geen surprise meer geweest zijn!

Trouwens, wien rijst, als hij van onze wenschen voor de toekomst hoort spreken, niet aanstonds het stoompaard en zijn ijzeren baan voor den geest?

Onze toekomst. bitter woord! Wreede satire mocht ik wel zeggen! Moest in het jaar 1875 een lokomotief in onzen historischen optocht nog een anachronisme zijn? Moest een spoorweg in deze vruchtbare landstreek en die zoo ruimschoots bijdraagt tot de baten van 's lands schatkist, nog eene vrome wensch voor de toekomst zijn?

Voor u, feestvierende West-Friezen de vrome wensch en vooral de overtuiging van uw goed recht, op wat gij vraagt; de bitterheid en de satire voor hen, die, direkt of indirekt, u uw goed recht onthouden!

En thans teruggekeerd binnen onze goede veste. Wij gaan de zee weer verlaten, zoo als ik in den aanvang gezegd heb, met vliegende vaandels en schallende trompetten.

Wacht maar, Zuiderzee, die met uwe krullende golfjes onze dijken kust en met de steenen koost en dartelt of uw hart van goud uw gemoed zonder wrake ware — wij kennen uw sirenenzang, uw honigzoet murmelen, als een golfslag breekt op de glooijing onzer kostbare noodweer en het koeltje zilveren vlokken en en blinkende parels op onze weiden en gaarden blaast.— Wij kennen uw meerminnenliefde, wat gij ons brengt is schuim en pekelnat, dat slechts de bloesem onzer boomen kan verderven, wat gij ons ontnomen hebt is kostbaar grondgebied! Waar thans uw verwaterd pekkel ter noode voedsel geeft aan een enkele zeekrab of een verdwaalde haring, stonden eens steden en dorpen, dwaalde het ever door de wouden of kliefde het kouter den vruchtbaren grond!

Wacht maar, is eerst deze wensch vervuld, heeft de stoomhamer een gordel gesmeed, die het fiere WEST-FRIESLAND gaarne zal torschen, het zuchten van het stoompaard zich gemengd met het krassen uwer meeuwen, dan ?

Dan komen we terug op deze plaats met vlaggen en wimpels en feestgejoel — dan zal het stoomros in onzen optocht de eereplaats vervullen en onze wenschen voor de toekomst u gelden!

Ik verklaar dezen feestdag geopend.

